

ПЕДАГОГІКА

УДК [378.013.75.091.212:78]:005.412

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/63-1-34>

Марина БІЛЕЦЬКА,

orcid.org/0000-0001-9633-5048

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри інструментального виконавства
та музичного мистецтва естради*

*Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
(Запоріжжя, Україна) violinchik@ukr.net*

Тетяна ПІДВАРКО,

orcid.org/0000-0002-5768-8868

*старший викладач кафедри інструментального виконавства
та музичного мистецтва естради*

*Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
(Запоріжжя, Україна) rifusya_@ukr.net*

ПРОФЕСІЙНИЙ САМОРОЗВИТОК МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

У статті розглянуто роль професійного саморозвитку майбутнього вчителя музичного мистецтва в підвищенні якості навчання та розвитку педагогічної майстерності. З'ясовано, що головною метою для здобувачів вищої освіти є спрямованість на підготовку до майбутньої професійної діяльності та розвиток позиції щодо професійної самореалізації. Знання, вміння та навички, які набуває студент, є необхідними засобами для успішності майбутніх фахівців залежить від рівня сформованості їх особистісних якостей, зокрема мотивації досягнення успіху та самооцінки. Під час дистанційного навчання професійний саморозвиток студентів може бути здійснений за допомогою онлайн-ресурсів та інтерактивних платформ, що надає більше можливостей для самостійної роботи та саморозвитку. Однак, такий підхід може знизити мотивацію студентів та обмежити їх можливості взаємодії з викладачами. Тому, необхідно забезпечити студентам належні умови для розвитку їх професійних якостей та компетентностей під час дистанційного навчання. Зазначено, що особливе значення для майбутнього вчителя музичного мистецтва має інструментально-виконавська підготовка, яка є основою фахової підготовки студента. В процесі оволодіння необхідними музично-виконавськими вміннями, навичками та досвідом творчої діяльності, а також формування відповідних особистісних якостей, майбутній вчитель музичного мистецтва закладає основу подальшого професійного зростання та розробляє своє бачення професійного розвитку. Розглянуто використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення ефективності професійного саморозвитку майбутніх вчителів музичного мистецтва. Онлайн-формат навчання надає студентам-музикантам можливість брати участь у різноманітних заходах, таких як вебінари, конференції, мистецькі конкурси та фестивалі, що сприяє їх професійному саморозвитку.

Ключові слова: *дистанційне навчання, інтерпретація, педагогічна творчість, самопрезентація, самореалізація, саморозвиток.*

Maryna BILETSKA,*orcid.org/0000-0001-9633-5048**Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,**Head of the Instrumental Performance and Variety Arts Department**Melitopol Bohdan Khmelnytskyi State Pedagogical University**(Zaporizhzhia, Ukraine) violinchik@ukr.net***Tetyana PIDVARKO,***orcid.org/0000-0002-5768-8868**Senior Lecturer at the Department of Instrumental Performance and Variety Arts**Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University**(Zaporizhzhia, Ukraine) rifusya_@ukr.net*

THE PROFESSIONAL SELF-DEVELOPMENT OF THE FUTURE TEACHER OF MUSICAL ART IN CONDITIONS OF DISTANCE TRAINING

The role of the professional self-development of the future teacher of musical art in the improvement of the quality of education and the development of pedagogical skills has been revealed in the article. It has been found out that the main purpose for the competitors of higher education is the orientation on the preparation for the future professional activities and the development of the position as for the professional self-realization. Knowledge, skills and abilities acquired by the student are necessary tools for the successful professional activity in the future. The researches confirm that the formation of the professional competence of the future specialists depends on the level of the formation of their personal qualities, in particular, the motivation of the achievement of the success and self-appraisal. During distance training, the professional self-development of students can be carried out with the help of online-resources and the interactive platforms, which provides more opportunities for the independent work and self-development. However, such approach can reduce students' motivation and can limit their opportunities to interact with teachers. Therefore, it is necessary to provide students with the appropriate conditions for the development of their professional qualities and the competencies during distance training. It has been noted that instrumental and performing preparation, which is the basis of student's professional preparation, has the special meaning for the future teacher of musical art. In the process of mastering of the necessary musical and performance skills, abilities and experience of the creative activity, and also the formation of the relevant personal qualities, the future teacher of musical art lays the foundation of the further professional growth and develops his vision of the professional development. The use of the modern informative and communicative technologies for the increase of the effectiveness of professional self-development of future teachers of musical art has been considered. The online-format training gives musicians-students the opportunity to participate in the diverse events, such as webinars, conferences, art competitions and festivals, which contributes to their professional self-development.

Key words: *distance training, interpretation, pedagogical creativity, self-presentation, self-realization, self-development.*

Постановка проблеми. У сучасній Україні освіта спрямована на забезпечення всебічного розвитку особистості, тобто розвитку не тільки професійних, але й особистісних якостей, таких як креативність, інноваційність, самостійність тощо. Тому, питання саморозвитку особистості стає ключовим на сучасному етапі розвитку освіти.

Професійний саморозвиток здобувачів вищої освіти під час дистанційного навчання може надати більше можливостей для самостійної роботи та саморозвитку, через використання онлайн-ресурсів та інтерактивних платформ. Але це також може призвести до зниження мотивації студентів та зменшення можливостей взаємодії з викладачами. У зв'язку з цим, проблема професійного саморозвитку студента під час дистанційного навчання полягає в тому, як забезпечити студентам належні умови для розвитку їх професійних якостей та компетентностей в умо-

вах віддаленого навчання. Необхідно розробити ефективні методики та підходи до організації самостійної роботи студентів, щоб вони могли здійснювати свій професійний саморозвиток та досягати успіху в навчанні.

Аналіз досліджень. Аналіз досліджень проблеми професійного саморозвитку майбутнього вчителя показує, що ця проблема має складну та багатогранну структуру, в якій взаємодіють педагогічні, психологічні, соціальні та інші фактори. Дослідники відзначають, що професійний саморозвиток майбутніх вчителів повинен бути спрямований на забезпечення їхньої компетентності та готовності до виконання професійних завдань в умовах освітнього середовища, що змінюється.

Проблема професійного самовдосконалення та саморозвитку представлена в наукових працях В. Бондаря, П. Гусака, І. Зязюна, В. Кременя, О. Романовського. Особливості професійного

саморозвитку майбутніх вчителів досліджували Г. Бистрюкова, Л. Бондаренко, М. Костенко, А. Смолук Т. Стрільєвич, Т. Тихонова, П. Харченко, Р. Цокура.

Метою статті є розкриття сутності та значення професійного саморозвитку майбутнього вчителя музичного мистецтва в умовах дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу. Професійний саморозвиток здобувачів вищої освіти є важливою педагогічною проблемою, оскільки успішна підготовка майбутніх вчителів передбачає формування не тільки знань та вмінь, але й розвиток особистісних якостей та компетентностей, які дозволять ефективно виконувати свої професійні обов'язки та взаємодіяти зі своїми учнями. Професійний саморозвиток майбутнього вчителя музичного мистецтва передбачає активну позицію студента в процесі власної підготовки, орієнтацію на пошук та використання нових знань та практичних навичок, а також самоконтроль та самооцінку своєї роботи.

Це особливо важливо в умовах швидкої зміни технологій, педагогічних підходів, вимог сучасного освітнього середовища, дистанційного навчання. Важливими аспектами професійного саморозвитку студента є розвиток його педагогічної майстерності, володіння сучасними технологіями навчання та організації навчального процесу, а також розвиток комунікативних та міжособистісних навичок.

У Новому тлумачному словнику української мови поняття «саморозвиток» визначено як розумовий або фізичний розвиток людини, якого вона досягає самостійними заняттями, вправами. Саморозвиток здійснюється власними силами, без впливу або сприяння яких-небудь зовнішніх сил (Новий тлумачний словник української мови, 2000).

За визначенням Соколовської С.М. професійний саморозвиток – це усвідомлений цілеспрямований процес особистісного і професійного самовдосконалення з метою творчої самореалізації в процесі виконання професійної діяльності (Соколовська, 2011 : 34).

На думку Кужельного А.В. професійний саморозвиток майбутнього вчителя – це свідомо діяльність, спрямована на вдосконалення своєї особистості відповідно до вимог обраної професії; особистісні зміни майбутнього педагога стають могутнім стимулом у професійному і особистісному саморозвитку, оскільки формують потребу в самовдосконаленні та готовність до нього; інтегративною властивістю особистості педагога, зумовленою рівнем володіння різноманітними

видами педагогічної діяльності й прагненням до підвищення цього рівня (Кужельний, 214 : 6).

У своїх дослідженнях науковці висвітлюють наступні аспекти проблеми професійного саморозвитку майбутніх вчителів: діагностика рівня професійного саморозвитку майбутніх вчителів; визначення чинників, що впливають на процес професійного саморозвитку майбутніх вчителів; розроблення та апробація методик, які сприяють професійному саморозвитку майбутніх вчителів; вивчення ефективних стратегій професійного саморозвитку майбутніх вчителів; розроблення та апробація програм професійного саморозвитку майбутніх вчителів; оцінка результативності процесу професійного саморозвитку майбутніх вчителів та інші.

Як зазначає Смолук А.І., професійний саморозвиток починається тоді, коли студент стає суб'єктом власної педагогічної діяльності. На етапі професійної підготовки закладається готовність до професійного саморозвитку яка забезпечується сформованою професійною перспективою розвитку та відповідає ціннісним орієнтаціям особистості, а також наявністю навичок саморозвитку. Для створення передумов становлення саморозвитку в майбутніх педагогів науковець виділяє три складові готовності студентів до професійного саморозвитку:

1. Позитивне ставлення до професії педагога та реалізації педагогічної діяльності.
2. Професійно важливі якості та мотиви професійної діяльності, а також внутрішнє прагнення студента до професійного саморозвитку.
3. Знання, вміння, навички професійного саморозвитку, які виступають засобами саморозвитку (Смолук, 2018 : 49).

Для студентів набуті знання, вміння та навички є засобами майбутньої професійної діяльності, тож головною метою студента повинна стати спрямованість на підготовку до обраної професії та розвиток позиції щодо професійної діяльності як засобу самореалізації. Науково доведено, що ефективність формування професійної компетентності майбутнього фахівця залежить від рівня сформованості особистісних якостей, таких як мотивація досягнення успіху та самооцінка (Ковальчук, 2012 : 14).

В процесі професійного саморозвитку майбутнього вчителя музичного мистецтва інструментально-виконавська підготовка відіграє вагомий значення, оскільки вона є основою фахової підготовки студента. Саме в процесі оволодіння необхідними музично-виконавськими вміннями, навичками, досвідом творчої діяльності, в процесі формування відповідних особистісних якостей

зкладається фундамент подальшого професійного зростання, формується професійний ідеал, що спонукає та детермінує розвиток та саморозвиток особистості вчителя музичного мистецтва як професіонала. Важливою складовою та результатом даної підготовки є інтерпретація музичних творів (Бондаренко, 2013).

Інтерпретація музичних творів може розглядатися як один із аспектів педагогічної творчості в контексті музичної освіти. В свою чергу педагогічна творчість є складовою самореалізації майбутнього вчителя музичного мистецтва. Підготовка студентів до професійної творчості невіддільна від самопізнання, самовдосконалення, самореалізації та саморозвитку. Педагогічна творчість ґрунтується на педагогічній імпровізації та педагогічному експромті. Ці вміння є важливими для вчителів будь-якої спеціальності, проте для вчителя музичного мистецтва вони набувають особливого значення завдяки різноманітності діяльності. Розповідь про музику, виконання музичних творів, читання з листа, транспонування або підбір музики – усі ці види діяльності не можуть бути заздалегідь запланованими. Це підтверджує, що вчитель музичного мистецтва має бути здатним до творчості безпосередньо на уроці, що вимагає від нього готовності до безперервного професійного самовдосконалення (Фрицок, 2018 : 132).

Ефективним інструментом для професійного саморозвитку майбутніх вчителів музичного мистецтва в умовах дистанційного навчання є сучасні інформаційно-комунікаційні технології.

Ашихміна Н.В. відмічає, що залучення майбутніх учителів музичного мистецтва до самостійного створення мультимедійних самопрезентацій буде спонукати до діагностування і презентації своїх фахово-творчих потенцій у професійній галузі. Самопрезентації, які включають текст, графіку, відео та звуковий супровід, дають можливість майбутнім фахівцям максимально розкрити свої творчі та художньо-освітні здібності, проявити емоційність, продемонструвати фахову грамотність та ерудованість, а також створити власний професійний образ. Дослідниця зазначає, що створення мультимедійної самопрезентації – це деталізована і багатоетапна робота, тож, показуючи готовий продукт, майбутній учитель музичного мистецтва зможе продемонструвати знання, вміння і навички щодо формування концепції

самопрезентації, створення її сценарію, вставки анімації, звукового оформлення, створення індивідуального дизайну самопрезентації тощо. Створення цифрового портфоліо є важливим з педагогічної точки зору для майбутніх вчителів музичного мистецтва, оскільки це дозволяє їм представити свій фаховий портрет у додатковій формі та відобразити свої успіхи та професійне зростання в художньо-освітній кар'єрі (Ашихміна, 2021 : 69).

Участь в онлайн семінарах, вебінарах, конференціях, творчих музичних конкурсах, фестивалях є важливим засобом професійного саморозвитку студентів-музикантів. Така участь дозволяє студентам ознайомитися з новими технологіями та методиками навчання, отримати досвід спілкування, а творчі музичні конкурси, фестивалі дозволяють їм проявити творчі здібності, підвищити музично-виконавський рівень майстерності. Тож сьогодні онлайн заходи мають велику перевагу перед онлайн-участю за їх доступність, оскільки студенти з будь-якої точки світу можуть брати участь у цих заходах, навіть якщо вони знаходяться в іншому місті або країні. Крім того, це дозволяє студентам зосередитись на освітньому процесі та поєднувати участь у заходах з іншими академічними завданнями.

Висновки. Таким чином, професійний саморозвиток майбутніх вчителів музичного мистецтва – це систематичний процес вдосконалення і поглиблення професійних знань, умінь та навичок з метою розвитку особистісних і професійних якостей, необхідних для успішної роботи в сучасному освітньому середовищі.

Професійний саморозвиток студентів під час онлайн навчання – це цілий комплекс заходів, спрямованих на підвищення рівня професійної компетентності та розвитку особистісних якостей студентів-музикантів в умовах дистанційного навчання. Це можуть бути такі методи та засоби, як онлайн-курси, вебінари, майстер-класи, педагогічні форуми, самоосвітні ресурси та інші інтерактивні форми роботи, що сприяють розвитку професійних навичок та вмінь, а також формуванню креативності, самостійності та ініціативності студентів. Відповідний рівень професійної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва є важливим для їх успішного професійного зростання, педагогічної та музично-виконавської діяльності в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ашихміна Н. В. Використання засобів ІКТ для формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. № 82 (2). С. 63–76.
2. Бондаренко Л.А. Професійний саморозвиток майбутнього вчителя музики: герменевтичний підхід. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/33687853.pdf>
3. Ковальчук В.А. Професійний саморозвиток фахівця як педагогічна проблема. Професійний саморозвиток майбутнього фахівця : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. С. 10–19.
4. Кужельний А.В. Формування готовності до професійного саморозвитку майбутнього вчителя технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Переяслав-Хмельницький, 2014. 20 с.
5. Новий тлумачний словник української мови [уклад. В. Яременко, О. Сліпушко]. К. : Аконт, 2000. Т. 4. 2000. 941 с.
6. Смоліук А.І. Професійний саморозвиток майбутніх учителів початкової школи в освітньому середовищі педагогічного коледжу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. К., 2017. 233 с.
7. Соколовська С.М. Сутнісна характеристика понять «саморозвиток» та «професійний саморозвиток». Професійний саморозвиток майбутнього фахівця : монографія / за ред. В.А. Ковальчук. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. С. 20–38.
8. Фрицюк В. А. Підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва до професійного саморозвитку. *Наукові записки. Серія: Педагогіка і психологія* : зб. наук. праць. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2018. Вип. 55. С. 130–134.

REFERENCES

1. Ashykhmina N. V. (2021). Vykorystannya zasobiv IKT dlya formuvannya fakhovoyi kompetentnosti maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [Use of ICT tools for the formation of the professional competence of future teachers of musical art]. *Informatsiyni tekhnolohiyi i zasoby navchannya*. Informative technologies and teaching aids. 82 (2). 63–76. [in Ukrainian].
2. Bondarenko L.A. (2023). Profesiynny samorozvytok maybutn'oho vchytelya muzyky: hermenevtychnyy pidkhid [Professional self-development of the future teacher of musical art: a hermeneutic approach] URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/33687853.pdf> (date accessed: 11/05/2023).
3. Kovalchuk V.A. (2011). Profesiynni samorozvytok fakhivtsia yak pedahohichna problema [Professional self-development of a specialist as a pedagogical problem].
9. Professional self-development of the future specialist: monograph]. Zhytomyr : Vyd-vo ZHDU im. I. Franka. Zhytomyr : Department of the State University named after I. Franka., 204. [in Ukrainian].
4. Kuzhelnyi A.V. (2014). Formuvannya hotovnosti do profesiynoho samorozvytku maybutn'oho vchytelya tekhnolohiy : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04. Pereyaslav-Khmel'nyts'kyi [Formation of readiness to professional self-development of the future teacher of technology : autoref. thesis ... candidate ped. Sciences: 13.00.04]. Pereyaslav-Khmelnytskyi 20 p. [in Ukrainian].
5. Novyy tлумachnyy slovnyk ukrayins'koyi movy [uklad. V. Yaremenko, O. Slipushko] (2000). [New interpretative dictionary of the Ukrainian language [comp. V. Yaremenko, O. Slipushko]]. K. : Aconite. 4. 2000. 941. [in Ukrainian].
6. Smoliuk A.I. (2017). Profesiynny samorozvytok maybutnikh uchyteliv pochatkovoyi shkoly v osvith'omu seredovyschi pedahohichnoho koledzhu: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 [Professional self-development of future teachers of primary school in the educational environment of a pedagogical college : dissertation. ... candidate ped. science: 13.00.04]. K. 233 p. [in Ukrainian].
7. Sokolovska S.M. (2011). Sutnisna kharakterystyka ponyat' "samorozvytok" ta "profesiynny samorozvytok" [Essential characteristics of the concepts of "self-development" and "professional self-development". Professional self-development of the future specialist: Monograph]. Za red. V.A.Kovalchuk. Zhytomyr : Vyd-vo ZHDU im. I. Franka. Under the editorship V.A. Kovalchuk. Zhytomyr : Publication of ZhDU named after I. Franka. 20–38. [in Ukrainian].
8. Frytsiuk V. A. (2018). Pidhotovka maybutn'oho vchytelya muzychnoho mystetstva do profesiynoho samorozvytku [Preparation of the future teacher of musical art for professional self-development]. *Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohika i psykholohiya* : zb. nauk. prats'. Vinnyts'kyi derzhavnyy pedahohichnyy universytet imeni Mykhayla Kotsyubyns'koho. Proceedings. Series: Pedagogy and psychology: coll. of science works Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskyi. Vinnytsia. 55. 130–134. [in Ukrainian].